

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Σ .ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΟΝ Α' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ

Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η πάλαι ποτέ κραταιά Οθωμανική αυτοκρατορία καταβάλλει απεγνωσμένες προσπάθειες να εκσυγχρονιστεί για να καταφέρει να μπει ή να διατηρηθεί στο κλαμπ των μεγάλων δυνάμεων της εποχής.

Έτσι αναθέτει στη εταιρεία «SOCIETE IMPERIAL DES CHEMINS DE FER LA TURQUIE D' EUROPE» του Βαρώνου Maurice de Hirsch εβραίου τραπεζίτη την κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου που θα διασχίζει από τη μια ως την άλλη το ευρωπαϊκό τμήμα της Οθ. Αυτοκρατορίας με τις ανάλογες διακλαδώσεις .

Την ίδια εποχή η ραγδαίως αναπτυσσόμενη Γερμανική αυτοκρατορία του Κάιζερ και του Μπίσμαρκ στα πλαίσια της «drag nach Osten» αγοράζει το 1889 την παραπάνω εταιρεία και ιδρύει την « COMPANIE D' EXPLOITATION DES CHEMINS DE FER ORIENT AUX» με όραμα την γραμμή Βερολίνου – Κωνσταντινούπολης – Βαγδάτης. Έτσι η DEUTSCHE BANK καταφέρνει με τη σύμβαση από 28- 10- 1890 να αναλάβει να κατασκευάσει και να εκμεταλλεύεται για 99 χρόνια τη σιδηροδρομική γραμμή που θα συνέδεε τη Θεσσαλονίκη με το Μοναστήρι. Έτσι ξεκινά να κατασκευάζεται η γραμμή μήκους 219 χιλιομέτρων υπό εταιρεία με αρχηγό τον Αλφρέδο Κάουλα (και ιταλική διεύθυνση) , από την εργοληπτική εταιρεία του διάσημου μηχανικού PHILIPPE VITALLI (ο οποίος είχε προτείνει παλαιότερα στην Ελληνική κυβέρνηση την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών –Αμφιλοχίας) και στις 6 Δεκεμβρίου 1892 παραδίδει το πρώτο τμήμα των 96 χιλιομέτρων που περιλαμβάνει τους εξής ενδιάμεσους σταθμούς Σίνδο (Τεκελί) , Άδενδρο (Κιρτζαλάρ) , Αλεξάνδρεια (Γιδά , Καψόχωρα) Βέροια (Καραφέρια), Νάουσα (Άγουστος) και Σκύδρα (Βερτεκοπ). Για να ολοκληρωθεί το έργο κατασκευάζονται γέφυρες στον Γαλλικό ποταμό , στον Αξιό, στο Λουδία και οπουδήποτε είναι απαραίτητο.

Έτσι μπαίνει στη ζωή και την ιστορία της πόλης μας ο σιδηρόδρομος και βέβαια το κτίριο του σιδηροδρομικού σταθμού.

Η Αλεξάνδρεια (Γιδάς τότε) εκείνη την εποχή ήταν ένα χωριό 600 περίπου κατοίκων όπως γνωρίζουμε από τον Θ. Παπαφίλη , το Ν .Σχινά , τον delacoulonce και άλλους περιηγητές και ιδιοκτησία του Τούρκου Μεχμέτ Σεφίκ Πασά απογόνου του Γαζή Εβρενός Μπέη που κατέκτησε την περιοχή μας το 1380 περίπου. Ήταν περιοχή κυρίως αγροτική και κτηνοτροφική και αποτελούσε ένα μικρό κέντρο για τα χωριά του Ρουμλουκιού. Έτσι στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ο Γιδάς έχει στο βόρειο μέρος του τον δρόμο Θεσσαλονίκης – Βέροιας και στο νότιο τη σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης – Μοναστηρίου πράγμα που λειτουργεί ευεργετικά γι' αυτόν καθώς αρχίζει να προσελκύει ενδιαφέροντα εμπορικά και επιχειρηματικά . Στα δύσκολα χρόνια του μακεδονικού αγώνα ο Σταθμός θα αποτελέσει ένα από τα σημαντικότερα κέντρα μεταφοράς όπλων , πυρομαχικών και αλληλογραφίας . Σε μακεδονικό ημερολόγιο του 1908 σώζεται η φωτογραφία του σταθμού ,ο σταθμάρχης Παρίσης Παπαπαρίσης με τουρκικό φέσι καθώς και γυναίκες του χωριού με την παραδοσιακή φορεσιά.

Έτσι περίπου ήταν τα πράγματα όταν αρχίζει ο Α' Βαλκανικός πόλεμος και στις 12 Οκτωβρίου 1912 στο γενικό στρατηγείο που βρίσκεται στα Σέρβια εκδηλώνεται η διαφωνία Πρωθυπουργού Βενιζέλου – Διαδόχου Κωνσταντίνου αρχιστράτηγου ,σχετικά με την κατεύθυνση που θα έπρεπε να πάρει η

στρατιά και ανταλλάσσονται ορισμένα τηλεγραφήματα μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας , ενδεικτικά της καχυποψίας και της κακής σχέσης που επικρατούσε ανάμεσα στον εκλεγμένο Πρωθυπουργό και τον Αρχιστράτηγο Διάδοχο Κωνσταντίνο. Δεν ήταν βέβαια άμοιροι ευθυνών και οι επιτελικοί αξιωματικοί που περιστοιχίζαν τον Κωνσταντίνο (Μεταξάς ,Δουσμανης , Πάλλης κ.α.).Ευτυχώς για το Έθνος ,αλλά και την Μακεδονία επικρατεί η άποψη του Βενιζέλου και η στρατιά στρέφεται ανατολικά με κατεύθυνση την Βέροια και την Θεσσαλονίκη την ώρα που η 7^η Μεραρχία του Συνταγματάρχη Κλεομένη κατευθύνεται προς την περιοχή μας

Για την ιστορία παραθέτω τα τηλεγραφήματα

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ – ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΣΕΡΒΙΑ

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

« Αναμένω να μοι γνωρίσετε την περαιτέρω διεύθυνσιν ην θα ακολουθήσει η προέλασης του στρατού Θεσσαλίας. Παρακαλώ μόνον να έχετε υπ’ όψιν ότι σπουδαίοι πολιτικοί λόγοι επιβάλλουσι να ευρηθώμεν μίαν ώραν ταχύτερον εις την Θεσσαλονίκην».

Υπογραφή : Υπουργός Στρατιωτικών Βενιζέλος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

‘ Ο Στρατός δεν θα οδεύση κατά της Θεσσαλονίκης. Εγώ έχω καθήκον να στραφώ κατά του Μοναστηρίου, εκτός αν μου το απαγορεύετε.”

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

“ Σας το απαγορεύω”.

Συγκεκριμένα στις 13 Οκτωβρίου του 1912 η VII Μεραρχία διατάσσεται να προχωρήσει διαμέσου των στενών της Πέτρας (ανάμεσα στα βουνά Όλυμπος και Πιέρια) με κατεύθυνση την **Κατερίνη, το Κίτρος, τον Κολινδρό** και αντικειμενικό σκοπό τη γέφυρα του **Αλιάκμονα στο Νησέλι**, όπου φτάνει στις 17 Οκτωβρίου και καταλαμβάνει τη γέφυρα. Παράλληλα την ίδια ημερομηνία 13 Οκτώβρη ξεκινά και το **απόσπασμα Ευζώνων Κωνσταντινόπουλου** το οποίο διαμέσου του Βελβεντού – Δασκίου – Σφηκιάς φτάνει στις 16 Οκτώβρη στο χωριό Βαρβάρες και Διαβατό όπου και στρατοπεδεύει. Την ίδια ημερομηνία φτάνουν στην Βέροια η δεύτερη και τρίτη Μεραρχίες, οι οποίες στέλνουν αναγνωρίσεις προς **Αλεξάνδρεια (Γιδά) – Αγγελοχώρι και Νάουσα**. Ο Μέραρχος Διοικητής της τρίτης Μεραρχίας έδωσε τις εξής εντολές στο Ιππικό της Μεραρχίας του.

«Το ιππικόν αύριον (17 Οκτωβρίου) άμμα το έω θέλει αποστείλει αναγνώρισιν αξιωματικών δια της αμαξιτής οδού προς Γιδά – Σχοινά. Το αποτέλεσμα της αναγνώρισης έστω και αρνητικόν δέον να συνταχθεί ως δύο αντίγραφα αποσπελλόμενα το μεν απευθείας προς το γενικόν Στρατηγείον το δε προς εμέ το βραδύτερον μέχρι τις 10^{ης} πρωινής ώρας της αύριον 17 Οκτωβρίου»

Το πρωί της 17^{ης} Οκτωβρίου λοιπόν οι ανιχνευτές ξεκίνησαν για να εκτελέσουν την αποστολή τους. Οδηγός τους στην πορεία προς το Γιδά ο Μακεδονομάχος Θεοχάρης Κούγκας. Η αναγνώριση του ιππικού

πραγματοποιήθηκε και στις 8.35 ο επικεφαλής του Ιππικού ανθυπίλαρχος Παπαφλέσσας αναφέρει από το Βρυσάκι (που τότε λεγόταν Ρέσιανη) τα εξής:

“Εκ πληροφοριών τα χωριά Σχοινά – Γιδάς είναι ελεύθερα εχθρού. Περίπολοι ιππικού ανεφάνησαν υποχωρήσασαι, παρεδόθησαν και εστάλησαν αιχμάλωτοι.”

Το γεγονός αναφέρει και ο διοικητής του Τάγματος ο οποίος στην έκθεση του αναφέρει: Ο Ανθυπίλαρχος Παπαφλέσσας εκτελέσας την αναγνώρισιν ανέφερε ότι μικρά εχθρικά τμήματα ευρίσκονται πέραν Γιδά. Κατά την αναγνώρισιν τούτην συνέλαβεν έναν αξιωματικόν του ιππικού ως και 3 οπλίτες.(Οι Τούρκοι οπλίτες συνελήφθησαν από τους κατοίκους του Γιδά όπως αναφέρεται σε έκθέσεις αξιωματικών που συγκέντρωσα από την ΔΙΣ) Έτσι οι στρατιώτες της 3^{ης} ημιλαρχίας προχώρησαν από την αμαξιτή οδό και έφτασαν στο Γιδά από τη δυτική είσοδο (περιοχή Μωραίτη). Έστριψαν στην σημερινή οδό Βετσοπούλου και από το σημερινό πεζόδρομο κατευθύνθηκαν προς το κέντρο του χωριού.

Οι στρατιώτες δεν παρέμειναν πολύ. Προσπαθώντας να έχουν επαφή με τον εχθρό έφυγαν για το Λιανοβέργι και το Πλατύ για να υπερασπίσουν τη γέφυρα του Λουδία (τότε Καρά –ασμάκ)

Την άλλη ημέρα 18 Οκτωβρίου τα τμήματα της 7^{ης} μεραρχίας πέρασαν τη σιδερένια γέφυρα του Νησελίου και έστειλαν τις μονάδες προς το Γιδά όπου ήρθε ένα σύνταγμα και στρατοπέδευσε στη θέση Αλώνι. Οι άλλες μονάδες στρατοπέδευσε στην Καψόχωρα και την Κορυφή, αργότερα ήρθε στο Γιδά η Ταξιαρχία ιππικού υπό του Σχη Καραμανλική και ολοκληρώθηκε η απελευθέρωση της περιοχής μετά από 5 αιώνες σκλαβιάς.

Σ’ αυτόν τον πόλεμο που προετοιμάστηκε με διπλωματική μαεστρία και οξυδέρκεια από τον Βενιζέλο και χαρακτηρίστηκε από την ταχύτητα της προέλασης, την συνεχή υποχώρηση του τουρκικού στρατού και την απελευθέρωση των αλύτρωτων αδερφών σε λίγες εβδομάδες , παίχτηκε και ένα άλλο παιχνίδι ανάμεσα στις συμμαχικές δυνάμεις Ελλάδας, και Βουλγαρίας. Η κατάληψη της Θεσσαλονίκης, που ήταν διακαής πόθος όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και της Σερβίας , της Βουλγαρίας και της Μακρινής Αυστροουγγαρίας . Το παιχνίδι αυτό κερδήθηκε για τα ελληνικά όπλα χάρη στην διορατικότητα του πρωθυπουργού Βενιζέλου και τη συνεργασία του βασιλιά Γεωργίου του Α’ ο οποίος ακολουθούσε με το επιτελείο του τον μαχόμενο στρατό με σκοπό να εισέλθει πρώτος στην Θεσσαλονίκη δίνοντας έτσι το στίγμα της οριστικής απόκτησής της από την Ελλάδα.

Έφτανε μόνο να καταληφθεί η πόλη από το στρατό μας .

Έτσι και ενώ έχει προηγηθεί η νικηφόρα μάχη των Γιαννιτών και ο στρατός προχωρεί προς τη Θεσσαλονίκη έφτασε στο Γιδά ο Βασιλιάς Γεώργιος Α ο οποίος εγκαταστάθηκε στο κτίριο του Σ.δ. Σταθμού. Από το τηλεγραφείο του σταθμού αυτού ανταλλαχθήκαν τηλεγραφήματα μεταξύ του ανησυχούντος Πρωθυπουργού από την Αθήνα και του Αρχιστρατήγου που βρισκόταν στο Τοψιν (σημερινή Γέφυρα Θεσσαλονίκης) με πρώτο παραλήπτη το Βασιλιά Γεώργιο (καθώς το Τόψιν δεν είχε τηλεγραφο και τα τηλεγραφήματα μεταφέρονταν με αγγελιοφόρο) ,τα οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη νεοελληνική ιστορία ,έχουν άμεση σχέση με την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και ίσως ήταν ένα πρώτο επεισόδιο του Εθνικού Διχασμού που ακολούθησε.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΙΔΑ

BENIZEΛΟΣ

24-10-1912 **προς Α.Μ. τον Βασιλέα – Γιδά** «Λαμβάνω την τιμήν να φέρω εις γνώσιν της Υμετέρας Μεγαλειότητος τηλεγράφημα όπερ πέμπω προς τον αρχηγόν του Στρατού Θεσσαλίας έχον ούτω».

Αρχηγείον στρατού Θεσσαλίας.

«Από της μάχης των Γιαννιτσών ουδέν ανακοινώσατε προς το υπουργείον περί των περαιτέρω στρατιωτικών υμών επιχειρήσεων ως και εκείνων της πέμπτης Μεραρχίας. Και όμως από της μάχης των Γιαννιτσών παρήλθον 4 όλας ημέρας. Η σιωπή αύτη και η πλήρης άγνοια εις ην ως εκ τούτου ευρίσκεται και η υπεύθυνος κυβέρνησης και το έθνος περί της τύχης του στρατού του είναι όντως εκπληκτική»

Βενιζέλος.

27-10-1912 2.30π.Μ

Αρχηγόν στρατού

«Παραγγέλλεσθε ν' αποδεχθήτε την προσφερόμενης υμίν παράδοσιν της Θεσσαλονίκης και εισέλθητε εις αυτήν ανευ τινος αναβολής. Καθιστώ υμάς υπεύθυνον δια πάσαν αναβολήν έστω και στιγμής».

Πρωθυπουργός Βενιζέλος.

Εντωμεταξύ το προηγούμενο βράδυ είχε υπογραφεί το πρωτόκολλο παράδοσης της πόλης και επειδή η ενημέρωση γινόταν όπως προείπαμε με έφιππο αγγελιοφόρο η είδηση έφτασε το πρωί της 27^{ης} Οκτωβρίου.

Συγκεκριμένα :

Γιδά 27- 10- 1912 ώρα 8.20 Βενιζέλον Πρωθυπουργόν Αθήνας

«Λαμβάνω την τιμήν να διαβιβάσω υμίν την κατωτέρω είδησην που έλαβεν η Α.Μ. ο Βασιλεύς εκ μέρους του Διαδόχου ταύτην την στιγμήν».

Υποστράτηγος Πάλλης.

Τόψιν 27-10- 1912 ώρα 6.00 πρωίας Α.Μ. Βασιλέα.

« χθες την εσπέραν υπεγράφη εν Θεσσαλονίκη σύμβασις πααραδόσεως του Τουρκικού στρατού , της πόλεως και του Καραμπουρνού. Ο Τουρκικός στρατός δυνάμεως 25000 ανδρών καταθέτει τα όπλα καθιστάμενος αιχμάλωτος. Οι αξιωματικοί θα τηρήσωσι τα όπλα των παραμένοντας ελεύθεροι επί του λόγου της τιμής αυτών ότι δεν θα λάβωσι μέρος εις τον παρόντα πόλεμον».

Κωνσταντίνος.

Μόλις έγινε όμως γνωστή η παράδοση της Θεσσαλονίκης ο Βενιζέλος έδωσε εντολή να ανακληθεί το προηγούμενο τηλεγράφημα ,όμως αυτό είχε ήδη γίνει γνωστό στον αρχηγό στρατού ο οποίος συνέταξε ο ίδιος το παρακάτω τηλεγράφημα το οποίο τελικά δεν διαβιβάστηκε επειδή ο Κωνσταντίνος ενημερώθηκε για την ακύρωση της διαταγής του Πρωθυπουργού.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

«Συναισθάνομαι πλήρως την ευθύνην ην φέρω και παρακαλώ να μη μοι οπομιμνήσκηται τούτο δι' οποιαδήποτε υπόθεσιν. Εάν ώφειλον η ου να παραδεχθώ την παράδοσιν της Θεσσαλονίκης ήμην ο μόνος αρμόδιος να κρίνω ευρισκόμενος επί τόπου και επιβάλλω τους όρους . Απόδειξις δε το επιτευχθέν αποτέλεσμα»

Κωνσταντίνος.

Αυτή τη σημαντική ιστορική στιγμή που συντέλεσε τα μέγιστα στην εθνική ολοκλήρωση της νεότερης ιστορίας καθώς και τον ιδιαίτερο ρόλο αυτού του λιτού και πανέμορφου κτιρίου που κοσμεί την πόλη μας θέλουμε να τιμήσουμε την Κυριακή 26- 6-2011 στις 12.00 εντοιχίζοντας την συγκεκριμένη αναμνηστική πλακέτα.

Όλοι εμείς που συμμετέχουμε στο «ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ» μακριά από απόψεις που δίχασαν το λαό μας θέλουμε με την πρωτοβουλία μας αυτή αφενός φωτίσουμε την συγκεκριμένη ιστορική στιγμή και αφετέρου να δώσουμε στην πόλη μας ένα σημείο αναφοράς που δικαιούται χάριν της ιστορικής αλήθειας.

Γρηγόρης Γιοβανόπουλος

Δάσκαλος

με ειδίκευση

στην Ιστορία της νεότερης Ελλάδας

και του νεοελληνικού πολιτισμού